

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ,
DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

INFORMACJA

Przysposobienie i piecza zastępcza w Polsce

Warszawa 17 maja 2021 r.

I. Regulacje prawne i definicja adopcji

Problematyka adopcji w Polsce została unormowana w wielu aktach prawnych, a przede wszystkim w:

- Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym (Dz. U. z 2020 r. poz. 1359), (dalej: k.r.o.),
- Kodeksie postępowania cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 1575, z późn. zm.), (dalej: k.p.c.),
- Kodeksie cywilnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 1749, z późn. zm.), (dalej: k.c.),
- Ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. 2020 r. poz. 821, z późn. zm.), (dalej: w.r.s.p.z.),
- Ustawie – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 463, z późn. zm.), (dalej: p.a.s.c.).

Zgodnie z kodeksem rodzinnym i opiekuńczym – przysposobienie - powszechnie nazywane adopcją, jest to taki stosunek, który powstaje między przysposabiającym a przysposobionym, jaki istnieje między rodzicami a dziećmi¹.

Definicja przysposobienia została również określona w art. 10 Europejskiej Konwencji o przysposobieniu dzieci², (dalej: konwencja), zgodnie z którym: *„Przez przysposobienie przysposabiający nabywa wobec przysposobionego wszelkie prawa i obowiązki, jakie mają ojciec lub matka wobec ich dziecka pochodzącego z małżeństwa. Przez przysposobienie przysposobiony nabywa wobec przysposabiającego wszelkie prawa i obowiązki, jakie ma dziecko pochodzące z małżeństwa w stosunku do swojego ojca lub swojej matki”*.

Głównym celem przysposobienia, co do zasady, jest stworzenie małoletniemu środowiska opiekuńczo-wychowawczego zastępującego mu rodzinę naturalną. W wyniku adopcji (w najpełniejszym prawnie możliwym wariantcie) powstałe zależności łączące dziecko i jego nowych rodziców są identyczne z relacjami opartymi na więzach krwi i pochodzenia. Oznacza to, że dziecko, jak i jego nowi rodzice, mają względem siebie takie same prawa i obowiązki, jakie istnieją między potomstwem, a jego biologicznymi rodzicami. Przysposobienie ma charakter bezterminowy. Oznacza to, że nie wyga-

---

¹ Art. 121 ust. 1 k.r.o.

² Europejska Konwencja o przysposobieniu dzieci, sporządzona w Strasburgu dnia 24 kwietnia 1967 r. i ratyfikowana przez Polskę w 1994 r. (Dz.U. z 1999 r. nr 99, poz. 1157).

sa z chwilą osiągnięcia przez dziecko pełnoletności. Sąd Najwyższy³ zaznaczył, że: „Przysposobienie ma na celu zapewnienie przysposobionemu dziecku normalnych warunków rodzinnych, a gdy osiągnie pełnoletność – takiej sytuacji względem przysposabiającego oraz jego krewnych, w jakiej normalnie w rodzinie żyje dorosłe dziecko”.

II. Warunki dopuszczalności przysposobienia

Instytucja przysposobienia (adopcji) została ukształtowana w polskim porządku prawnym w oparciu o zasadę dobra dziecka, co zostało odzwierciedlone przez ustawodawcę w art. 114 § 1 k.r.o., zgodnie z którym: *„Przysposobić można osobę małoletnią tylko dla jej dobra”*.

Zgodnie art. 10 k.c. osobą małoletnią jest ta, która nie ukończyła lat 18, bądź nie zawarła wcześniej małżeństwa. Przysposabiany musi być małoletnim w chwili złożenia wniosku o przysposobienie, co oznacza, że prawo dopuszcza możliwość orzeczenia przysposobienia w stosunku do pełnoletniego w chwili orzekania.

Według kodeksu rodzinnego i opiekuńczego przysposobić dziecko mogą tylko osoby, które⁴:

1. Mają pełną zdolność do czynności prawnych (tzn. są pełnoletnie i nieubezwłasnowolnione), umożliwiającą po adopcji sprawowanie władzy rodzicielskiej,
2. Posiadają kwalifikacje osobiste (moralne i zdrowotne) oraz stabilną sytuację materialną, które pozwolą w przyszłości na wywiązywanie się z obowiązków rodzicielskich,
3. Uzyskały opinię kwalifikacyjną ośrodka adopcyjnego oraz świadectwo ukończenia szkolenia organizowanego przez ten ośrodek.

Inną przesłanką przysposobienia jest istnienie między przysposabiającym, a przysposabianym odpowiedniej różnicy wieku⁵. Ustawodawca nie precyzuje co oznacza „odpowiednia” różnica wieku, a tym samym nie są określone sztywne granice dotyczące

---

³ Wyrok Sądu Najwyższego z 8 grudnia 1999 r., sygn. akt II CKN 711/97.

⁴ Art. 114¹ § 1. k.r.o.

⁵ Art. 114¹ § 2 k.r.o.

różnicy wieku. „Sąd, biorąc pod uwagę okoliczności konkretnej sprawy, powinien stwierdzić, czy istnieje odpowiednia różnica wieku”⁶.

Doprecyzowanie przesłanki „odpowiedniej różnicy wieku” zawarte jest w art. 8 ust. 3 konwencji o przysposobieniu dzieci, zgodnie z którym: „Właściwy organ nie powinien, kierując się generalną zasadą, uznawać za zgodną (...) sytuacji, w której różnica wieku między przysposabiającym a dzieckiem jest mniejsza niż zwykła różnica wieku między rodzicami a ich dziećmi”.

Konwencja wprowadziła również wymagania dotyczące wieku, które nie mają jednak charakteru bezwzględny. Zgodnie z art. 7 konwencji:

1. *„Dziecko może być przysposobione jedynie w przypadku, gdy przysposabiający osiągnął określony w tym celu wiek minimalny, który nie może być niższy niż 21 lat i wyższy niż 35 lat.*
2. *Prawo może jednak zezwolić na odstępnie od wymogu wieku minimalnego:*
  - a) *gdy przysposabiającym jest ojciec lub matka dziecka lub*
  - b) *w szczególnie uzasadnionych okolicznościach”.*

Ponadto, koniecznym warunkiem adopcji jest uzyskanie zgody małoletniego⁷ na przysposobienie, jeśli ten ukończył 13 lat. Sąd opiekuńczy powinien wysłuchać przysposobianego, który nie ukończył 13 lat, jeżeli może on pojąć znaczenie przysposobienia. Sąd opiekuńczy wyjątkowo może orzec przysposobienie bez żądania zgody przysposobianego, jeżeli ten np. nie jest zdolny do wyrażenia takiej zgody⁸.

Niezbędna jest także zgoda rodziców przysposobianego⁹, które ma być przysposobione, wyrażona przed orzeczeniem przysposobienia. Jednak zgoda nie jest konieczna, jeżeli zostali oni pozbawieni władzy rodzicielskiej lub są nieznani albo porozumienie z nimi napotyka trudne do przezwyciężenia przeszkody. Sąd opiekuńczy może ze względu na wyjątkowe okoliczności orzec przysposobienie mimo braku zgody rodziców¹⁰, których zdolność do czynności prawnych jest ograniczona, jeżeli ich odmowa na przysposobienie jest w sposób oczywisty sprzeczna z dobrem dziecka. Jeżeli dziec-

---

⁶ Postanowienie Sądu Najwyższego z 22 czerwca 1972 r., sygn. akt III CRN 133/72.

⁷ Art. 118 § 1 k.r.o.

⁸ Art. 118 § 3 k.r.o.

⁹ Art. 119 § 1 k.r.o.

¹⁰ Art. 119 § 2 k.r.o.

ko ma ustanowionego opiekuna to do przysposobienia konieczna jest także jego zgoda, gdyż działa on jako przedstawiciel ustawowy dziecka.

O wymogach dotyczących zgody rodziców na przysposobienie mówi też art. 5 konwencji o przysposobieniu dzieci, zgodnie z którym:

1. *”(...) orzeczenie przysposobienia może nastąpić tylko wtedy, gdy co najmniej następujące osoby wyraziły na to zgodę i jej nie cofnęły:*
  - a) *matka oraz, jeżeli ojcostwo dziecka jest ustalone, także ojciec; albo w sytuacji, gdy ani ojciec ani matka nie może wyrazić zgody – osoba lub instytucja, która została upoważniona do wykonania władzy rodzicielskiej w tym zakresie,*
  - b) *małżonek przysposabiającego.*

Ponadto, tak jak w prawie polskim, konwencja uznaje, że jeżeli rodzice zostali pozbawieni władzy rodzicielskiej to ich zgoda na przysposobienie nie jest potrzebna¹¹: *”Jeżeli ojciec lub matka zostali pozbawieni władzy rodzicielskiej nad dzieckiem albo (...) uprawnienia do wyrażenia zgody na przysposobienie, prawo może stanowić, że ich zgoda nie jest konieczna”.*

Zgodnie z przepisami przysposobienie może być dokonane przez małżonków – jest to tzw. przysposobienie wspólne¹². Niedopuszczalna jest zatem adopcja wspólna osób pozostających w związku, który nie jest małżeństwem. Przysposobienie wspólne ma miejsce również¹³:

- gdy dziecko przysposobione przez jednego z małżonków zostaje później przysposobione przez drugiego małżonka,
- jeżeli przysposabiający był małżonkiem osoby, która wcześniej dziecko przysposobiła, a małżeństwo ustało przez śmierć małżonka, który już dokonał przysposobienia (orzeka o tym sąd na wniosek przysposabiającego).

Należy jednak podkreślić, iż zgodnie z tezą wyroku Sądu Najwyższego¹⁴, *„W razie przysposobienia wspólnie przez małżonków powstają dwa odrębne i niezależne od siebie stosunki przysposobienia, wskutek czego dopuszczalne jest rozwiązanie jednego z nich przy dalszym istnieniu drugiego”.*

---

¹¹ Art. 5 ust. 3 konwencji.

¹² Art. 115 § 1 k.r.o.

¹³ Art. 115 § 2 i 3 k.r.o.

¹⁴ Wyrok Sądu Najwyższego z 8 sierpnia 1967 r., syg. akt I CR 120/67.

Skutkiem przysposobienia wspólnego jest nabycie przez oboje małżonków władzy rodzicielskiej, jak również powstanie obowiązku alimentacyjnego wobec dziecka, które jest traktowane tak, jakby było dzieckiem pochodzącym z małżeństwa.

Istnieją dwa wyjątki od zasady, zgodnie z którą do przysposobienia przez osobę pozostającą w związku małżeńskim wymagana jest zgoda małżonka gdy:

- współmałżonek nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych, tzn. jest całkowicie ubezwłasnowolniony, nie ma możliwości nabywania praw i zaciągania zobowiązań we własnym imieniu w drodze czynności prawnych,
- porozumienie ze współmałżonkiem napotyka trudne do przewyciężenia przeszkody, np.: nie jest znane miejsce jego pobytu lub z uwagi na poważną chorobę nie ma z nim możliwości kontaktu. Przeszkoda powinna być trwała, nie przemijająca z upływem krótkiego czasu¹⁵.

Kandydaci na rodziców adopcyjnych muszą posiadać opinię kwalifikacyjną oraz świadectwo ukończenia szkolenia organizowanego przez ośrodek adopcyjny¹⁶. Obowiązek ten nie dotyczy¹⁷:

- spokrewnionych albo spowinowaconych z dzieckiem,
- tych którzy wcześniej przysposobili rodzeństwo dziecka,
- sprawujących nad dzieckiem rodzinną pieczę zastępczą, z wyjątkiem osób lub małżonków, niespełniających warunków dotyczących rodzin zastępczych w zakresie niezbędnych szkoleń, którym sąd powierzył tymczasowo pełnienie funkcji rodziny zastępczej na podstawie art. 109 § 2 pkt. 5 k.r.o.

III. Rodzaje adopcji

Kodeks rodzinny i opiekuńczy wyróżnia, z uwagi na skutki prawne, trzy rodzaje przysposobienia:

1. Niepełne,
2. Pełne,
3. Całkowite – pełne nierozwiązywalne.

---

¹⁵ Art. 116 k.r.o.

¹⁶ Art. 114¹, § 1.

¹⁷ Art. 172 ust. 2 w.r.s.p.z.

Wyszczególnione rodzaje przysposobienia różnią się zakresem uprawnień i obowiązków wiążących przysposabiających z przysposobionymi. Różnice te znajdują odzwierciedlenie przede wszystkim na gruncie prawa spadkowego oraz prawa o aktach stanu cywilnego, a więc zakresu tajemnicy przysposobienia.

W każdym z tych trzech rodzajów przysposobienia ustaje władza rodzicielska dotychczasowych rodziców, a przejmują ją przysposabiający. O każdym z tych wariantów decyduje sąd opiekuńczy.

1. Przysposobienie niepełne

Ten rodzaj adopcji jest stosowany bardzo rzadko i tylko w sytuacji, gdy to rozwiązanie jest najbardziej korzystne dla dziecka.

Sąd opiekuńczy orzeka ten rodzaj przysposobienia¹⁸ na wyraźne żądanie przysposabiającego i za zgodą osób, których zgoda do przysposobienia jest potrzebna tj. przysposobianego i jego rodziców biologicznych.

Adopcja niepełna powoduje powstanie stosunku rodzinnego tylko między dzieckiem, a osobą, która je przysposabia i nie rozciąga się na krewnych przysposabiającego. Oznacza to, że krewni osoby adoptującej nie stają się automatycznie krewnymi adoptowanego dziecka.

Zerwana więc zostaje więź między dzieckiem a naturalnymi rodzicami. Dziecko nie zostaje jednak włączone do nowej rodziny – tzn. nie staje się rodzeństwem naturalnych dzieci „nowych” rodziców i nie zyskuje „nowych” krewnych. Oznacza to, że pozostają wszystkie więzi pokrewieństwa z naturalną rodziną dziecka, poza pokrewieństwem z naturalnymi rodzicami. Jest to równoznaczne z tym, że dziecko adoptowane wciąż ma prawa i obowiązki względem swoich krewnych biologicznych, podobnie jak krewni zachowują prawa i obowiązki względem niego.

Istotnym jest, że skutki tego rodzaju adopcji rozciągają się na dzieci przysposobionego, co oznacza, że przysposabiający będą formalnie w przyszłości ich dziadkami. Dotyczy to także dalszych zstępnych przysposobionego.

Przy przysposobieniu niepełnym obowiązek alimentacyjny powstaje między adoptowanym i jego zstępnymi (dziećmi, wnukami itd.) a rodzicami przysposabiającymi. Obowiązek ten nie istnieje między adoptowanym a krewnymi przysposabiających.

---

¹⁸ Art. 124 k.r.o.

Przy przysposobieniu niepełnym nigdy nie sporządza się nowego aktu urodzenia dziecka przysposobionego, a tylko do aktu urodzenia przysposobianego dołącza się wzmiankę dodatkową o przysposobieniu. W odpisach skróconych aktu wskazuje się, co do zasady, przysposabiających jako rodziców dziecka. To rozwiązanie może być jednak wyłączone przez sąd, zgodnie z art. 75 ust. 2 p.a.s.c., który stanowi że *„Sąd w sprawie wniosku o przysposobienie, na wniosek przysposabiającego i za zgodą osób, których zgoda na przysposobienie jest potrzebna, może wyłączyć możliwość wskazywania w odpisach skróconych przysposabiającego lub przysposabiających jako rodziców dziecka. Jeżeli tak sąd postanowi, to w odpisie skróconym widnieć będą rodzice biologiczni dziecka, a tym samym przysposobienie będzie jawne.*

Na wniosek przysposabiającego¹⁹, przysposobienie niepełne może być zmienione na przysposobienie pełne. Decyduje o tym sąd opiekuńczy.

Ze względu na to, że przysposobienie niepełne nie zrywa więzi dziecka z jego rodziną naturalną, zasada tajemnicy może być co do tego przysposobienia zrealizowana tylko w ograniczonym zakresie. Utajnienie faktu przysposobienia polega tylko na tym, że w odpisie skróconym aktu urodzenia przysposobionego wymienia się przysposabiających jako jego rodziców.

Skutki przysposobienia niepełnego w zakresie dziedziczenia ustawowego są określone w art. 937 pkt 1–3 k.c. Zgodnie z tymi przepisami przysposobiony dziedziczy po przysposabiającym na równi z jego dziećmi, a zstępni przysposobionego dziedziczą po przysposabiającym na tych samych zasadach co dalsi zstępni spadkodawcy²⁰. Oznacza to, że adoptowany i jego zstępni traktowani są przez prawo spadkowe tak jak naturalni zstępni przysposabiającego.

Przysposobiony i jego zstępni nie dziedziczą po krewnych przysposabiającego, a krewni przysposabiającego nie dziedziczą po przysposobionym i jego zstępnych²¹.

Rodzice biologiczni przysposobionego nie dziedziczą po przysposobionym, a zamiast nich dziedziczy po przysposobionym przysposabiający. Oznacza to, że przysposobienie niepełne w zakresie dziedziczenia po krewnych naturalnych wyłącza jedynie dziedziczenie rodziców adoptowanego dziecka po adoptowanym dziecku. Adoptowany dziedziczy zaś po swoich rodzicach.

---

¹⁹ Art. 124 § 3 k.r.o.

²⁰ Art. 937 pkt 1 k.c.

²¹ Art. 937 pkt 2 k.c.

Przysposobienie niepełne jest rozwiązywalne.

2. Przysposobienie pełne

Jest to podstawowa forma przysposobienia. Skutki adopcji pełnej określa art. 121 k.r.o. Zgodnie z tym artykułem przez przysposobienie powstaje taki stosunek, jak pomiędzy rodzicami a dziećmi tzn. że orzeczenie przez sąd opiekuńczy przysposobienia pełnego powoduje, że pomiędzy przysposabiającym, a przysposobionym powstaje taka sama więź prawna, jaka łączy rodziców i dzieci biologiczne. W takim rodzaju adopcji następuje zerwanie więzi dziecka adoptowanego z rodziną biologiczną (naturalną).

Na podstawie art. 121. k.r.o. powstają następujące skutki prawne:

1. Utrata władzy rodzicielskiej rodziców dziecka lub opieki nad przysposobionym²²,
2. Przysposobiony nabywa prawa i obowiązki wynikające z pokrewieństwa w stosunku do krewnych przysposabiającego (krewni przysposabiającego zarówno w linii prostej, jak i bocznej)²³,
3. Ustają prawa i obowiązki przysposobionego, wynikające z pokrewieństwa względem jego krewnych, jak również prawa i obowiązki tych krewnych względem niego²⁴,
4. Skutki przysposobienia rozciągają się na zstępnych przysposobionego²⁵. Konsekwencją nabycia praw i obowiązków wynikających z pokrewieństwa jest to, że między przysposabiającym a przysposobionym powstaje wzajemny obowiązek alimentacyjny, rodzi się obowiązek wzajemnego wspierania w pokrywaniu kosztów utrzymania rodziny i pomocy we wspólnym gospodarowaniu, następują skutki w zakresie dziedziczenia tak jak między krewnymi²⁶,
5. Przysposobiony otrzymuje nazwisko przysposabiającego:
  - w sytuacji kiedy adoptowane dziecko zostało wspólnie przysposobione przez małżonków albo jeżeli jeden z małżonków przysposobił dziecko dru-

---

²² Art. 123 § 1 k.r.o.

²³ Art. 121 § 2 k.r.o.

²⁴ Art. 121 § 3 k.r.o.

²⁵ Art. 121 § 4 k.r.o.

²⁶ Kornacki R., *Poradnik prawny dla potencjalnych rodziców którzy chcieliby oddać dziecko do adopcji, przysposobić dziecko bądź stać się rodziną zastępczą*, Ministerstwo Sprawiedliwości.

- giego małżonka – dziecko otrzymuje nazwisko, które noszą albo nosiłyby dzieci zrodzone z tego małżeństwa²⁷,
- na żądanie przysposobionego i za zgodą przysposabiającego sąd opiekuńczy w orzeczeniu o przysposobieniu postanawia, że przysposobiony nosić będzie nazwisko złożone z jego dotychczasowego nazwiska i nazwiska przysposabiającego. Jeżeli przysposabiający albo przysposobiony nosi złożone nazwisko, sąd opiekuńczy rozstrzyga, który człon tego nazwiska wejdzie w skład nazwiska przysposobionego. Przepisu tego nie stosuje się w razie sporządzenia nowego aktu urodzenia przysposobionego z wpisaniem przysposabiających jako jego rodziców²⁸,
  - na wniosek przysposabiającego sąd opiekuńczy może w orzeczeniu o przysposobieniu zmienić imię lub imiona przysposobionego. Jeżeli przysposobiony ukończył 13 lat, może to nastąpić tylko za jego zgodą. Jeżeli nie ukończył 13 lat sąd winien go wysłuchać, jeżeli może on pojąć znaczenie tej czynności²⁹.
6. Jeżeli jeden z małżonków przysposobił dziecko drugiego małżonka, władza rodzicielska przysługuje obojgu małżonkom wspólnie,
  7. Przysposobienie pełne jest rozwiązywalne tzn. można rozwiązać stosunek przysposobienia przez sąd³⁰. Adoptowany i adoptujący mogą z ważnych powodów wystąpić do sądu o rozwiązanie adopcji (z wyjątkami opisanymi dalej). Sąd nie może przychylić się do tego wniosku, jeżeli może ucierpieć dobro małoletniego dziecka,
  8. Jest to przysposobienie jawne,
  9. Obowiązuje zasada, że przysposobiony zachowuje nazwisko nabyte przez przysposobienie nawet po rozwiązaniu, istnieje możliwość odstąpienia od tej zasady jedynie w razie zaistnienia ważnych powodów³¹.

---

²⁷ Art. 122 § 1 k.r.o.

²⁸ Art. 122 § 2 k.r.o.

²⁹ Art. 122 § 3 k.r.o.

³⁰ Art. 125 § 1 k.r.o.

³¹ Art. 126 § 2 k.r.o.

Inne skutki prawne

Zagadnienia dziedziczenia ustawowego przy adopcji pełnej definiują art. 936 § 1–2 k.c. Zgodnie z tymi przepisami przysposobiony dziedziczy po przysposabiającym i jego krewnych tak, jakby był dzieckiem przysposabiającego, a przysposabiający i jego krewni dziedziczą po przysposobionym tak, jakby przysposabiający był rodzicem przysposobionego³². Przysposobiony nie dziedziczy po swoich wstępnych naturalnych i ich krewnych, a osoby te nie dziedziczą po nim³³.

W sytuacji kiedy przysposobienia dokonało tylko jedno z małżonków, skutki przysposobienia na gruncie prawa spadkowego nie rozciągają się na drugiego małżonka. Oznacza to, że prawa i obowiązki wynikające z dziedziczenia nie powstają pomiędzy przysposobionym a małżonkiem nieprzysposabiającym i jego krewnymi.

W przypadku gdy jedno z małżonków przysposobiło dziecko drugiego małżonka po śmierci drugiego z rodziców przysposobionego, to krewni zmarłego rodzica dziedziczą po przysposobionym, a przysposobiony po nich³⁴. *„Zasadę wyrażoną w art. 936 § 3 można zilustrować następującym przykładem. Jeżeli przysposabiającym jest mąż biologicznej matki dziecka, to taki przysposobiony będzie dziedziczył po przysposabiającym i jego krewnych, a nie będzie dziedziczył po biologicznym ojcu i jego krewnych. Ojciec biologiczny oraz jego krewni nie będą zaś dziedziczyli po przysposobionym. Przysposobiony zachowa natomiast prawo dziedziczenia po swojej matce biologicznej (żonie przysposabiającego) oraz jej krewnych, a osoby te zachowają prawo dziedziczenia po przysposobionym”³⁵.*

W wypadku adopcji pełnej na gruncie prawa o aktach stanu cywilnego następują zmiany w akcie urodzenia dziecka. Prawo o aktach stanu cywilnego przewiduje dwa warianty zatajenia rzeczywistego pochodzenia przysposobionego dziecka:

1. Wariant pierwszy stosuje się w razie braku szczególnego rozstrzygnięcia w tym przedmiocie przez sąd opiekuńczy. W takiej sytuacji do aktu urodzenia przysposobionego wpisuje się wzmiankę dodatkową o przysposobieniu, a akt ten pozostaje niezmieniony³⁶. W tej sytuacji tajemnica przysposobienia polega na tym, że w razie przysposobienia wspólnego w odpisie skróconym aktu urodze-

---

³² Art. 936 § 1 k.c.

³³ Art. 936 § 2 k.c.

³⁴ Art. 936 § 3 k.c.

³⁵ Ciszewski J., Knabe J. Komentarz do art. 936 Kodeksu cywilnego, 2019.

³⁶ Art. 72 ust. 1 p.a.s.c.

nia wymienia się przysposabiających jako rodziców przysposobionego. W wypadku przysposobienia dokonanego przez męża matki lub żonę ojca dziecka (przysposobienia pasierba) w odpisie skróconym aktu urodzenia wymienia się przysposabiającego oraz jego małżonka jako rodziców dziecka³⁷. W wypadku przysposobienia dziecka przez osobę niepozostającą w związku małżeńskim w odpisie skróconym aktu urodzenia wymienia się przysposabiającego jako rodzica dziecka; jako imię drugiego z rodziców wpisuje się imię wskazane przez przysposabiającego, a jako nazwisko drugiego z rodziców i jego nazwisko rodowe - nazwisko przysposabiającego³⁸. Przepis ten stosowany jest również w razie przysposobienia przez jednego z małżonków dziecka nie pochodzącego od współmałżonka³⁹.

2. Drugi wariant zatajenia przysposobienia pełnego polega na wydaniu nowego aktu urodzenia, w którym jako rodziców wpisuje się przysposabiających⁴⁰. Sporządzenie nowego aktu urodzenia dziecka zarządza sąd na podstawie wniosku przysposabiającego za zgodą przysposobionego, jeżeli ukończył 13 lat. Dotychczasowego aktu nie skreśla się, ale nie podlega on ujawnieniu i nie wydaje się z niego odpisów. Jednak ze względu na właściwości przysposobienia pełnego odpisy takie wydaje się na żądanie sądu skierowane w związku ze sprawą o ustalenie naturalnego pochodzenia dziecka, jego uznaniem przez ojca lub rozwiązaniem przysposobienia albo w związku z innymi sprawami, w których sąd uzna to za konieczne. W wypadku rozwiązania przysposobienia nowy akt urodzenia podlega unieważnieniu przez sąd w postępowaniu nieprocesowym i zostaje przywrócony dawny akt urodzenia. Unieważnia się również wzmiankę dodatkową o sporządzeniu nowego aktu urodzenia, wpisaną do dotychczasowego aktu urodzenia przysposobionego⁴¹.

---

³⁷ Art. 47 ust. 3 p.a.s.c.

³⁸ Art. 47 ust. 4 p.a.s.c.

³⁹ Art. 47 ust. 5 p.a.s.c.

⁴⁰ Art. 47 ust. 2 p.a.s.c.

⁴¹ Art. 49 p.a.s.c.

3. Przyniesienie pełne nierozwiązywalne, całkowite, anonimowe, blankietowe

Ten rodzaj przyniesienia reguluje art. 124¹ k.r.o. Taki rodzaj adopcji jest najdalej idącą formą przyniesienia i dotyczy przede wszystkim niemowląt. Charakteryzuje się całkowitym zatarciem naturalnego pochodzenia dziecka, które zostało adoptowane. W następstwie tego następuje również zatarcie informacji o dotychczasowych rodzicach dziecka i niemożliwe jest ich ustalenie w oparciu o akta stanu cywilnego.

Przyniesienie anonimowe może nastąpić tylko wtedy gdy rodzice naturalni dziecka wyrażą zgodę na jego przyniesienie bez wskazania osoby przyniesiającej⁴². Jest to zgoda na adopcję, bez wskazania jego przyszłych rodziców, która zakłada całkowite prawne odcięcie się od własnego dziecka tzn. utrata władzy rodzicielskiej i prawa do kontaktów z dzieckiem oraz wyrażenie zgody na nieposzukiwanie dziecka w przyszłości. Taka aprobatą wyrażona jest w stosunku do niemowląt, a w praktyce wyrazicielami umowy blankietowej są przede wszystkim samotne młode matki. Zgodę tę mogą one wyrazić przed sądem opiekuńczym nie wcześniej niż po upływie 6 tygodni od dnia urodzenia dziecka⁴³.

Adopcja całkowita powoduje powstanie takiej samej relacji prawnej pomiędzy dzieckiem a nowymi rodzicami i ich krewnymi, jak w przypadku adopcji pełnej, z tym że w tym rodzaju adopcji powstaje obowiązek sporządzenia nowego aktu urodzenia przyniesionego⁴⁴. Nowy akt urodzenia sporządzany jest zawsze „automatycznie”. Jako rodziców adoptowanego wskazuje się osoby, które dokonały adopcji. Dotychczasowy akt urodzenia zostaje opatrzony wzmianką dodatkową o sporządzeniu nowego aktu i zostaje utajniony. Odpis z niego może być wydany tylko na polecenie sądu lub na wniosek przyniesionego po uzyskaniu pełnoletności. W nowym akcie urodzenia wszystkie dane ulegają zmianie, oprócz daty i miejsca urodzenia dziecka.

Adopcja całkowita powoduje zupełne zerwanie więzów przyniesionego z jego naturalną rodziną.

Zgodnie z art. 124¹ k.r.o. w wypadku gdy rodzice przyniesionego wyrazili przed sądem opiekuńczym zgodę na jego przyniesienie bez wskazania osoby przyniesiającego, nie jest dopuszczalne ustalenie pochodzenia przyniesionego przez uznanie

---

⁴² Jest to tzw. zgoda blankietowa, art. 119¹ k.r.o.

⁴³ Art. 119² k.r.o.

⁴⁴ Art. 71 i 73 p.a.s.c.

ojcostwa, sądowe ustalenie lub zaprzeczenie jego pochodzenia, ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa.

Przysposobienie anonimowe nie może zostać rozwiązane⁴⁵.

IV. Procedura przysposobienia w ośrodku adopcyjnym

Prowadzenie procedur przysposobienia oraz przygotowanie osób zgłaszających gotowość do przysposobienia dziecka stanowi wyłączną kompetencję ośrodka adopcyjnego⁴⁶. Wykaz ośrodków adopcyjnych, które na terenie województwa prowadzą postępowania adopcyjne publikuje Marszałek województwa w Biuletynie Informacji Publicznej Województwa.

Do zadań ośrodka adopcyjnego należy między innymi:

1. Kwalifikacja dzieci zgłoszonych do adopcji oraz sporządzanie diagnozy psychologicznej i pedagogicznej,
2. Przeprowadzanie badań pedagogicznych i psychologicznych kandydatów do adopcji,
3. Przeprowadzanie analizy sytuacji osobistej, zdrowotnej, rodzinnej, dochodowej i majątkowej kandydatów do adopcji,
4. Organizowanie szkoleń dla kandydatów do adopcji dziecka oraz wydawanie świadectw ukończenia szkolenia dla tych kandydatów,
5. Dokonywanie wstępnej oceny kandydatów do adopcji,
6. Sporządzanie opinii kwalifikacyjnej o kandydatach do adopcji,
7. Prowadzenie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz wydawanie świadectw ukończenia tych szkoleń.

Procedura rozpoczyna się od złożenia dokumentów oraz dokonania wstępnej oceny dotyczącej kwalifikacji osobistych kandydatów. Ocena ta jest niezbędna do podjęcia szkolenia. Kandydaci na rodziców adopcyjnych mogą zwrócić się do dowolnego, wy-

---

⁴⁵ Art. 125¹ k.r.o..

⁴⁶ Art. 154 ust. 1 w.r.s.p.z.

branego przez siebie ośrodka adopcyjnego w kraju. Z obowiązku posiadania świadectwa ukończenia tego szkolenia zwolnieni są jedynie kandydaci:

1. Spokrewnieni lub spowinowaceni z dzieckiem,
2. Adoptowali wcześniej rodzeństwo dziecka,
3. Sprawujący nad dzieckiem rodzinną pieczę zastępczą, z wyjątkiem osób lub małżonków, którzy funkcję tę pełnią tymczasowo (na podstawie art. 109 § 2 pkt 5 k.r.o.) i nie spełniają warunków dotyczących rodzin zastępczych w zakresie niezbędnych szkoleń.

Po ukończeniu szkolenia dla kandydatów na rodziców adopcyjnych ośrodek adopcyjny przygotowuje ocenę końcową zawierającą opinię kwalifikacyjną. Po uzyskaniu pozytywnej opinii kwalifikacyjnej rozpoczyna się okres oczekiwania na dziecko. Ośrodek adopcyjny przedstawia kandydatom informacje o sytuacji prawnej, rodzinnej, zdrowotnej i rozwoju psychoruchowym dziecka.

V. Procedura sądowa

Przysposobienie następuje zawsze przez orzeczenie sądu opiekuńczego na wniosek osoby lub małżonków przyspasabiających⁴⁷. Wniosek o wszczęcie postępowania należy złożyć w sądzie opiekuńczym właściwym dla osoby przysposabiającej lub mającej być adoptowaną⁴⁸. We wniosku przyspasabiający zobowiązany jest wskazać ośrodek adopcyjny, który przeprowadził procedurę adopcyjną.

Zgodnie z art. 585 § 2² sąd opiekuńczy ma obowiązek zwrócić się do ośrodka adopcyjnego o przedstawienie świadectwa ukończenia szkolenia organizowanego przez ośrodek adopcyjny i opinię kwalifikacyjną o kandydatach do adopcji dziecka.

Na podstawie art. 119^{1a} k.r.o. i art. 585¹ k.p.c. rodzice mogą przed sądem opiekuńczym wskazać osobę przysposabiającego, którą może być wyłącznie krewny rodziców dziecka za zgodą tej osoby. Osobą wskazaną może być również małżonek jednego z rodziców. Jest to tzw. przysposobienie ze wskazaniem. Ustawa nie określa stopnia wymaganego pokrewieństwa pomiędzy rodzicem a wskazaną osobą przysposabiającego⁴⁹.

---

⁴⁷ Art. 117 k.r.o. i art. 585 § 1 k.p.c.

⁴⁸ Art. 585 § 2 k.p.c.

⁴⁹ Prus P., Komentarz do art. 585(1) Kodeksu postępowania cywilnego, 2020.

Uczestnikami postępowania o przysposobienie są z mocy prawa⁵⁰ przysposabiający oraz osoby, których zgoda na przysposobienie jest potrzebna, którymi są: małżonek przysposabiającego, przysposabiany, który ukończył 13 lat, jego rodzice lub opiekun, gdy dziecko pozostaje pod opieką.

Na rozprawę nie są wzywani rodzice dziecka, którzy wyrazili zgodę na przysposobienie ich dziecka w przyszłości bez wskazania osoby przysposabiającego. Ponadto, nie mogą oni brać udziału w postępowaniu.

W postępowaniu o przysposobienie sąd opiekuńczy bierze pod uwagę opinię kwalifikacyjną ośrodka adopcyjnego oraz świadectwo ukończenia szkolenia organizowanego przez ten ośrodek⁵¹, opinię ośrodka adopcyjnego oraz dane z wywiadu środowiskowego przeprowadzonego przez kuratora. Sąd może również zwrócić się o opinię do specjalistycznej placówki, jeżeli uzna, że istnieje potrzeba uzasadniona dobrem dziecka, by o nią wystąpić⁵².

VI. Statystyka adopcji

Z danych Ministerstwa Sprawiedliwości wynika, że najwięcej adopcji ogółem miało miejsce w 2012 r. (3 055), a najmniej adopcji orzeczono w 2020 r. (1 884). Najwięcej adopcji zagranicznych miało miejsce w 2006 r. (334), a najmniej w 2020 r. – tylko 8.

Tabela 1. Adopcja w latach 2000-2020

Lata	Wpłynęło	Załatwiono	w tym orzeczono			Pozostało na następny okres
			razem	w tym w liczbie razem		
			(w sprawach)	przez osoby zamieszkałe za granicą *)	przysposobienie, na które rodzice wcześniej wyrazili zgodę *)	
2000	2 926	2 893	2 474	217	857	605
2001	2 970	2 913	2 496	190	833	619
2002	2 854	2 839	2 454	211	855	634
2003	2 731	2 730	2 371	222	956	635
2004	2 981	3 005	2 622	256	938	615
2005	3 011	2 930	2 466	238	866	701

⁵⁰ Art. 586 § 2 k.p.c.

⁵¹ Art. 585 § 2² k.p.c.

⁵² Art. 586 § 4 k.p.c.

2006	3 157	3 126	2 752	344	872	728
2007	3 348	3 212	2 662	226	744	861
2008	3 424	3 375	2 838	294	621	910
2009	3 432	3 343	2 884	260	641	1 000
2010	3 430	3 356	2 895	261	618	1 074
2011	3 430	3 346	2 868	193	625	1 158
2012	3 588	3 678	3 055	190	652	1 069
2013	3 664	3 510	3 030	220	652	1 223
2014	3 519	3 604	3 037	204	628	1 138
2015	3 513	3 477	2 946	199	519	1 174
2016	3 304	3 291	2 816	204	407	1 187
2017	2 963	2 979	2 479	70	253	1 171
2018	2 875	2 782	2 307	21	247	1 264
2019	2 839	2 863	2 330	15	262	1 240
2020	2 387	2 340	1 884	8	123	1 287

*Liczby dotyczą osób

Źródło: Informator Statystyczny Wymiaru Sprawiedliwości.

Tabela 2. Przystosowanie według wieku małoletniego (liczby osób) w latach 2006-2020

Wiek małoletnich	Ogółem orze- czone	w tym	
		blankietowe	przez osoby zamiesz- kałe za granicą
2006			
Razem	3 114	872	404
Do roku	1 057	645	22
Pow. roku do 2 lat	392	88	36
Pow. 2 do 3 lat	281	27	47
Pow. 3 do 5 lat	356	33	71
Pow. 5 do 7 lat	324	24	66
Pow. 7 do 10 lat	349	29	88
Pow. 10 do 12 lat	163	13	44
Pow. 12 do 15 lat	115	8	26
Ponad 15 lat	77	5	4
2007			
Razem	3 083	870	317
Do roku	890	551	7

Pow. roku do 2 lat	388	98	32
Pow. 2 do 3 lat	295	60	27
Pow. 3 do 5 lat	404	47	50
Pow. 5 do 7 lat	371	53	55
Pow. 7 do 10 lat	332	24	80
Pow. 10 do 12 lat	155	17	35
Pow. 12 do 15 lat	147	14	27
Ponad 15 lat	101	6	4
2008			
Razem	3 253	863	383
Do roku	872	553	16
Pow. roku do 2 lat	380	79	22
Pow. 2 do 3 lat	290	53	26
Pow. 3 do 5 lat	446	52	63
Pow. 5 do 7 lat	411	37	62
Pow. 7 do 10 lat	432	49	103
Pow. 10 do 12 lat	198	14	60
Pow. 12 do 15 lat	132	16	25
Ponad 15 lat	92	10	6
2009			
Razem	3 316	826	354
Do roku	847	511	10
Pow. roku do 2 lat	405	81	25
Pow. 2 do 3 lat	293	28	33
Pow. 3 do 5 lat	441	56	50
Pow. 5 do 7 lat	405	52	60
Pow. 7 do 10 lat	462	49	97
Pow. 10 do 12 lat	188	20	50
Pow. 12 do 15 lat	160	18	23
Ponad 15 lat	115	11	6
2010			
Razem	3 285	777	312
Do roku	819	455	11
Pow. roku do 2 lat	396	89	15
Pow. 2 do 3 lat	298	44	24
Pow. 3 do 5 lat	434	51	38
Pow. 5 do 7 lat	426	43	44
Pow. 7 do 10 lat	433	53	98
Pow. 10 do 12 lat	183	16	49
Pow. 12 do 15 lat	160	12	27
Ponad 15 lat	136	14	6
2011			
Razem	3 315	751	296
Do roku	809	432	3

Pow. roku do 2 lat	397	57	19
Pow. 2 do 3 lat	312	29	27
Pow. 3 do 4 lat	251	27	19
Pow. 4 do 5 lat	231	28	18
Pow. 5 do 6 lat	225	34	26
Pow. 6 do 7 lat	198	32	23
Pow. 7 do 8 lat	173	16	26
Pow. 8 do 9 lat	144	16	35
Pow. 9 do 10 lat	112	17	28
Pow. 10 do 11 lat	102	15	27
Pow. 11 do 12 lat	76	5	24
Pow. 12 do 13 lat	60	10	7
Pow. 13 do 14 lat	30	5	5
Pow. 14 do 15 lat	46	4	5
Ponad 15 lat	149	24	4
2012			
Razem	3 486	790	274
Do roku	837	467	9
Pow. roku do 2 lat	451	73	33
Pow. 2 do 3 lat	304	31	24
Pow. 3 do 4 lat	255	37	14
Pow. 4 do 5 lat	270	28	17
Pow. 5 do 6 lat	249	33	24
Pow. 6 do 7 lat	208	33	25
Pow. 7 do 8 lat	181	19	27
Pow. 8 do 9 lat	144	10	25
Pow. 9 do 10 lat	96	11	21
Pow. 10 do 11 lat	92	13	18
Pow. 11 do 12 lat	83	10	13
Pow. 12 do 13 lat	64	6	7
Pow. 13 do 14 lat	58	3	7
Pow. 14 do 15 lat	30	1	1
Ponad 15 lat	164	15	9
2013			
Razem	3 537	766	312
Do roku	810	413	15
Pow. roku do 2 lat	433	89	23
Pow. 2 do 3 lat	300	34	34
Pow. 3 do 4 lat	273	43	14
Pow. 4 do 5 lat	251	29	25
Pow. 5 do 6 lat	261	31	26
Pow. 6 do 7 lat	181	16	19
Pow. 7 do 8 lat	202	22	35
Pow. 8 do 9 lat	139	14	32
Pow. 9 do 10 lat	119	17	26

Pow. 10 do 11 lat	109	10	33
Pow. 11 do 12 lat	87	10	14
Pow. 12 do 13 lat	69	6	7
Pow. 13 do 14 lat	45	3	3
Pow. 14 do 15 lat	35	4	1
Ponad 15 lat	223	25	5
2014			
Razem	3 492	774	294
Do roku	754	369	3
Pow. roku do 2 lat	415	89	17
Pow. 2 do 3 lat	323	49	26
Pow. 3 do 4 lat	255	38	16
Pow. 4 do 5 lat	231	29	24
Pow. 5 do 6 lat	235	34	35
Pow. 6 do 7 lat	225	29	30
Pow. 7 do 8 lat	178	27	38
Pow. 8 do 9 lat	156	16	30
Pow. 9 do 10 lat	115	12	22
Pow. 10 do 11 lat	115	16	22
Pow. 11 do 12 lat	76	12	8
Pow. 12 do 13 lat	68	12	6
Pow. 13 do 14 lat	61	6	5
Pow. 14 do 15 lat	31	5	1
Ponad 15 lat	254	31	11
2015			
Razem	3 361	719	279
Do roku	656	330	7
Pow. roku do 2 lat	467	116	31
Pow. 2 do 3 lat	299	40	23
Pow. 3 do 4 lat	238	36	27
Pow. 4 do 5 lat	238	28	19
Pow. 5 do 6 lat	214	19	25
Pow. 6 do 7 lat	213	25	31
Pow. 7 do 8 lat	167	16	21
Pow. 8 do 9 lat	156	24	27
Pow. 9 do 10 lat	110	17	17
Pow. 10 do 11 lat	106	6	23
Pow. 11 do 12 lat	74	7	9
Pow. 12 do 13 lat	83	12	6
Pow. 13 do 14 lat	64	7	4
Pow. 14 do 15 lat	46	6	5
Ponad 15 lat	230	30	4
2016			
Razem	3 265	582	286
Do roku	552	238	8

Pow. roku do 2 lat	364	75	25
Pow. 2 do 3 lat	277	38	24
Pow. 3 do 4 lat	267	34	18
Pow. 4 do 5 lat	255	32	20
Pow. 5 do 6 lat	216	23	20
Pow. 6 do 7 lat	238	25	31
Pow. 7 do 8 lat	193	16	28
Pow. 8 do 9 lat	161	16	30
Pow. 9 do 10 lat	126	16	26
Pow. 10 do 11 lat	113	12	23
Pow. 11 do 12 lat	102	12	15
Pow. 12 do 13 lat	73	10	9
Pow. 13 do 14 lat	52	9	1
Pow. 14 do 15 lat	42	6	0
Ponad 15 lat	234	20	8
2017			
Razem	2 866	490	137
Do roku	417	168	0
Pow. roku do 2 lat	352	73	5
Pow. 2 do 3 lat	238	40	4
Pow. 3 do 4 lat	212	23	4
Pow. 4 do 5 lat	193	24	7
Pow. 5 do 6 lat	204	25	8
Pow. 6 do 7 lat	189	15	16
Pow. 7 do 8 lat	156	19	15
Pow. 8 do 9 lat	172	21	21
Pow. 9 do 10 lat	138	20	17
Pow. 10 do 11 lat	109	9	14
Pow. 11 do 12 lat	90	11	13
Pow. 12 do 13 lat	66	7	8
Pow. 13 do 14 lat	63	7	1
Pow. 14 do 15 lat	43	2	0
Ponad 15 lat	224	26	4
2018			
Razem	2 661	482	36
Do roku	397	166	0
Pow. roku do 2 lat	308	61	3
Pow. 2 do 3 lat	227	38	1
Pow. 3 do 4 lat	202	26	3
Pow. 4 do 5 lat	197	25	4
Pow. 5 do 6 lat	169	16	2
Pow. 6 do 7 lat	170	21	4
Pow. 7 do 8 lat	156	21	2
Pow. 8 do 9 lat	140	24	4
Pow. 9 do 10 lat	125	9	4

Pow. 10 do 11 lat	83	10	2
Pow. 11 do 12 lat	88	6	4
Pow. 12 do 13 lat	62	16	1
Pow. 13 do 14 lat	65	4	1
Pow. 14 do 15 lat	39	5	0
Ponad 15 lat	233	34	1
2019			
Razem	2 715	365	22
Do roku	323	108	0
Pow. roku do 2 lat	284	49	0
Pow. 2 do 3 lat	252	22	2
Pow. 3 do 4 lat	228	22	0
Pow. 4 do 5 lat	198	31	4
Pow. 5 do 6 lat	159	13	4
Pow. 6 do 7 lat	206	23	2
Pow. 7 do 8 lat	165	13	2
Pow. 8 do 9 lat	128	17	0
Pow. 9 do 10 lat	111	7	0
Pow. 10 do 11 lat	118	8	1
Pow. 11 do 12 lat	88	5	1
Pow. 12 do 13 lat	72	5	1
Pow. 13 do 14 lat	68	7	0
Pow. 14 do 15 lat	36	3	1
Ponad 15 lat	279	32	4
2020			
Razem	2 198	349	9
Do roku	263	88	2
Pow. roku do 2 lat	278	48	1
Pow. 2 do 3 lat	202	34	4
Pow. 3 do 4 lat	207	24	2
Pow. 4 do 5 lat	174	24	0
Pow. 5 do 6 lat	140	17	0
Pow. 6 do 7 lat	128	20	0
Pow. 7 do 8 lat	106	15	0
Pow. 8 do 9 lat	92	10	0
Pow. 9 do 10 lat	92	5	0
Pow. 10 do 11 lat	71	12	0
Pow. 11 do 12 lat	81	9	0
Pow. 12 do 13 lat	64	8	0
Pow. 13 do 14 lat	50	5	0
Pow. 14 do 15 lat	36	3	0
Ponad 15 lat	214	27	0

Źródło: Informator Statystyczny Wymiaru Sprawiedliwości.

VII. Dopuszczalność rozwiązania przysposobienia

Orzecznictwo sądów i doktryna prawa stoi na stanowisku, że stosunek przysposobienia jest stosunkiem o charakterze trwałym⁵³. Artykuł 125 § 1 k.r.o. stanowi, iż rozwiązanie stosunku przysposobienia może nastąpić na żądanie zarówno przysposabiającego, jak i przysposobionego. Żądanie to nie stanowi jednak wystarczającej podstawy wydania przez sąd orzeczenia o rozwiązaniu przysposobienia.

W prawie polskim na podstawie przepisów kodeksu rodzinnego i opiekuńczego istnieją tylko dwie przesłanki⁵⁴ rozwiązania przysposobienia:

1. Istnienie ważnych powodów,
2. Dobro dziecka (dotyczy tylko małoletnich dzieci).

Europejska Konwencja o przysposobieniu dzieci⁵⁵ w art. 13 ust. 1 również odnosi się do możliwości rozwiązania przysposobienia: *„Przed uzyskaniem przez przysposobionego pełnoletności przysposobienie może zostać rozwiązane wyłącznie przez orzeczenie sądu lub organu administracyjnego z ważnych powodów i tylko wtedy, gdy rozwiązanie przysposobienia na tej podstawie jest dopuszczalne przez prawo”*.

Zdaniem Sądu Najwyższego *„ustawodawca nie wymienił katalogu "ważnych powodów", gdyż z uwagi na zróżnicowane sytuacje życiowe jest to niemożliwe, posłużył się ogólną formułą, pozostawiając sądowi ocenę na podstawie konkretnych okoliczności sprawy”*⁵⁶.

Te powody oraz ich "ważność" musi przedstawić przed sądem powód. W orzecznictwie sądów ważnym powodem uzasadniającym rozwiązanie przysposobienia nie mogą być między innymi: trudności wychowawcze, niezrealizowanie planów co do przyszłości zawodowej dziecka, zawiniony przez przysposabiającego rozkład pożycia małżeńskiego, opuszczenie przysposabiających przez przysposobionego, trudności ekonomiczne przysposabiających.

W procesie o rozwiązanie stosunku przysposobienia sąd obowiązany jest szczególnie wnikliwie rozważyć z punktu widzenia zasad współżycia społecznego sytuację, gdy osoba przysposobiona jest pełnoletnia, lecz ze względu na stan swego zdrowia psy-

---

⁵³ Wyrok Sądu Najwyższego z 18 stycznia 1968 r., sygn. akt II CR 408/67.

⁵⁴ Art. 125 k.r.o.

⁵⁵ Europejska Konwencja o przysposobieniu dzieci, sporządzona w Strasburgu dnia 24 kwietnia 1967 r. (Dz.U. z 1999 r. Nr 99, poz. 1157).

⁵⁶ Wyrok Sądu Najwyższego z 22 marca 2001 r., V CKN 369/00.

chicznego lub fizycznego wymaga nadal ochrony i opieki przyspasabiających. W tego rodzaju wypadku sąd obowiązany jest rozważyć również sytuację rodzinną i społeczną, w jakiej znalazłaby się osoba przysposobiona w razie rozwiązania przysposobienia⁵⁷.

Z chwilą rozwiązania stosunku przysposobienia ustają jego skutki. Jeżeli rozwiązanie nastąpiło po śmierci przysposabiającego, uważa się, że skutki przysposobienia ustały z chwilą jego śmierci⁵⁸.

Podstawowym skutkiem rozwiązania przysposobienia jest ustanie stosunku pokrewieństwa oraz powinowactwa, jaki powstał wskutek przysposobienia. W wyniku tego wygasa stan cywilny, który został nabyty w wyniku przysposobienia. Wyjątkiem od tego jest zachowanie przez przysposobionego nazwiska nabytego przez niego oraz imienia lub imion otrzymanych w związku z przysposobieniem. Jednakże z ważnych powodów sąd na wniosek przysposobionego lub przysposabiającego może w orzeczeniu o rozwiązaniu stosunku przysposobienia postanowić, że przysposobiony powraca do swego pierwotnego nazwiska, które nosił przed orzeczeniem przysposobienia. Na wniosek przysposobionego sąd orzeka o jego powrocie do poprzednio noszonego imienia lub imion⁵⁹.

Konsekwencją rozwiązania przysposobienia jest także ustanie władzy rodzicielskiej przysposabiającego. Natomiast rodzice naturalni odzyskują tę władzę, z uwagi na to, że nie można pozbawić małoletniego dziecka opieki rodzicielskiej.

Po rozwiązaniu przysposobienia ustaje wzajemny obowiązek alimentacyjny. Sąd może jednak, stosownie do okoliczności, utrzymać w mocy ten obowiązek⁶⁰.

Dla zobrazowania ilości przeprowadzonych spraw sądowych o rozwiązanie adopcji została przedstawiona ewidencja tych spraw.

Tabela 3. Ewidencja spraw o rozwiązanie przysposobienia w sądach rodzinnych w latach 2007–2020

Lata	Wpłynęło	Załatwiono	w tym orzeczono	Pozostało na następny okres
			(w sprawach)	
2007	107	89	20	47

⁵⁷ Wyrok Sądu Najwyższego z 16 lutego 1976 r., IV CR 10/76.

⁵⁸ Art. 126 § 1 k.r.o.

⁵⁹ Art. 126 § 2 k.r.o.

⁶⁰ Art. 125 § 1 zd. 3 k.r.o.

2008	114	107	24	53
2009	108	92	19	69
2010	102	110	27	61
2011	111	109	25	63
2012	123	105	18	81
2013	129	135	34	75
2014	125	120	20	80
2015	100	106	21	74
2016	90	96	22	68
2017	72	74	16	66
2018	98	80	21	84
2019	85	90	16	79
2020	84	80	22	83

Źródło: Informator: Statystyczny Wymiaru Sprawiedliwości, Ministerstwo Sprawiedliwości.

VIII. Regulacje prawne i definicja pieczy zastępczej

Problematyka pieczy zastępczej została uregulowana w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (dalej: w.r.s.p.z.) oraz k.r.o. Piecza zastępcza jest formą zastąpienia rodziców w sprawowaniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej.

Stosownie do postanowień art. 112³ k.r.o. umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej powinno mieć miejsce tylko wtedy gdy zostaną wyczerpane wszystkie formy pomocy rodzicom dziecka, chyba że dobro dziecka wymaga zapewnienia mu niezwłocznie pieczy zastępczej, a jego umieszczenie w pieczy zastępczej następuje do momentu, kiedy będzie ono mogło wrócić do rodziny, albo umieszczenia go w rodzinie przysposabiającej.

Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej wbrew woli rodziców nie może nastąpić wyłącznie z powodu ubóstwa.

Zgodnie z art. 32 w.r.s.p.z. piecza zastępcza jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców. Piecza zastępcza powinna mieć charakter jedynie okresowy i wszędzie tam, gdzie jest to możliwe, zmierzać do integracji dziecka z jego rodziną. Jednak należy podkreślić, że zdarzają się sytuacje, w których dobro dziecka wymaga utrzymywania tej formy opieki aż do pełnolet-

ności⁶¹. Z zasady, pieczą objęte są dzieci, a zatem osoby, które nie ukończyły 18. roku życia, czyli osoby niebędące pełnoletnimi⁶².

Obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej, spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej.

Sprawowanie pieczy zastępczej ma na celu zapewnienie dziecku kształcenia, rozwoju jego uzdolnień i zainteresowań, gwarantować mu dostęp do świadczeń zdrowotnych, zaspokajać jego potrzeby emocjonalne, bytowe, rozwojowe, społeczne i religijne, a także zapewniać ochronę przed arbitralną i bezprawną ingerencją w życie prywatne dziecka oraz umożliwiać mu kontakt z rodzicami i innymi bliskimi osobami⁶³.

Objęcie dziecka jedną z form pieczy zastępczej następuje na okres nie dłuższy niż do osiągnięcia pełnoletności, a za zgodą rodziny zastępczej, rodzinnego domu dziecka albo placówki opiekuńczo-wychowawczej, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25. roku życia.

Pieczą zastępczą jest sprawowana w formie:

1. Rodzinnej lub,
2. Instytucjonalnej.

1. Rodzinna pieczę zastępcza

Zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt. 1 ustawy o wsparciu rodziny rodzinna pieczę zastępcza sprawowana jest przez:

1. Rodziny zastępcze które dzielą się na:
  - a) spokrewnione,
  - b) niezawodowe,
  - c) zawodowe (rodziny zawodowe mogą także pełnić dodatkową funkcję w postaci pogotowia rodzinnego, bądź też tworzyć zawodową specjalistyczną rodzinę zastępczą).
2. Rodzinny dom dziecka.

---

⁶¹ Informacja Rady Ministrów o realizacji w roku 2019 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, Dz. U. z 2020 r. poz. 821).

⁶² Nitecki S. Komentarz do art. 32 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, 2016.

⁶³ Art. 40 ust. 1 w.r.s.p.z.

Rodzinę zastępczą lub rodzinny dom dziecka tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, u których umieszczono dziecko w celu sprawowania nad nim pieczy zastępczej⁶⁴.

Rodzinę zastępczą spokrewnioną tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, będący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka u których je umieszczono w celu sprawowania nad nim pieczy zastępczej. Oznacza to, że rodziną zastępczą mogą być dziadkowie, pradiadkowie bądź brat, siostra, zarówno naturalni jak i przyrodni⁶⁵.

Rodzinę zastępczą zawodową lub rodzinę zastępczą niezawodową tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, niebędący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka. Oznacza to, że wszystkie pozostałe osoby inne niż wstępni lub rodzeństwo mogą pełnić funkcję rodziny zastępczej zawodowej lub niezawodowej⁶⁶.

Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej następuje na podstawie orzeczenia sądu⁶⁷, jeżeli dobro dziecka jest zagrożone. Sąd opiekuńczy może w szczególności zarządzić umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka albo w instytucjonalnej pieczy zastępczej albo powierzyć tymczasowo pełnienie funkcji rodziny zastępczej małżonkom lub osobie, niespełniającym warunków dotyczących rodzin zastępczych (w zakresie niezbędnych szkoleń), albo zarządzić umieszczenie małoletniego w zakładzie opiekuńczo-leczniczym, w zakładzie pielęgnacyjno-opiekuńczym lub w zakładzie rehabilitacji leczniczej.

W wyjątkowych sytuacjach możliwe jest też (w przypadku pilnej konieczności) umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej bez orzeczenia sądu opiekuńczego. Podstawą jest zawarcie umowy między rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka, a starostą właściwym ze względu na miejsce zamieszkania tej rodziny lub miejsce prowadzenia rodzinnego domu dziecka. Procedura ta może być uruchomiona na wniosek bądź za zgodą rodziców dziecka⁶⁸.

Umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka następuje po uzyskaniu zgody, odpowiednio rodziców zastępczych albo prowadzącego rodzinny dom dziecka.

---

⁶⁴ Art. 41 ust. 1 w.r.s.p.z.

⁶⁵ Art. 41 ust. 2 w.r.s.p.z.

⁶⁶ Art. 41 ust. 3 w.r.s.p.z.

⁶⁷ Art. 35 ust. 1 w.r.s.p.z.

⁶⁸ Art. 35 ust. 2 w.r.s.p.z.

Zgodnie z art. 44 ust. 1 w.r.s.p.z. osoby które chcą pełnić funkcję rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzić rodzinny dom dziecka są obowiązane posiadać świadectwo ukończenia szkolenia organizowanego przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej lub prowadzonego przez ośrodek adopcyjny.

Kandydat do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, musi najpierw zwrócić się do organizatora rodzinnej pieczy zastępczej⁶⁹ o wstępną akceptację spełnienia warunków umożliwiających pełnienie funkcji rodziny zastępczej oraz rodzinnego domu dziecka. Po uzyskaniu wstępnej akceptacji kandydat może odbyć szkolenie. Obowiązek uzyskania zaświadczenia o odbyciu szkolenia nie ma zastosowania do kandydatów na rodzinę zastępczą spokrewnioną.

Następnie na wniosek kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, który uprzednio uzyskał świadectwo ukończenia szkolenia, organizator rodzinnej pieczy zastępczej (właściwy ze względu na miejsce zamieszkania kandydata) wydaje zaświadczenie kwalifikacyjne zawierające potwierdzenie ukończenia szkolenia oraz spełnienia warunków, które są określone przez ustawę. Pełnienie funkcji rodziny zastępczej oraz prowadzenie rodzinnego domu dziecka może być powierzone osobom, które⁷⁰:

1. Dają rękojmię należytego sprawowania pieczy zastępczej,
2. Nie są i nie były pozbawione władzy rodzicielskiej, oraz władza rodzicielska nie jest im ograniczona ani zawieszona,
3. Wypełniają obowiązek alimentacyjny – w przypadku gdy taki obowiązek w stosunku do nich wynika z tytułu egzekucyjnego,
4. Nie mają ograniczonych zdolności do czynności prawnych,
5. Są zdolne do sprawowania właściwej opieki nad dzieckiem, co zostało potwierdzone:
  - zaświadczeniem lekarskim o stanie zdrowia wystawionym przez lekarza podstawowej opieki zdrowotnej,

---

⁶⁹ Art. 76 ust. 1. Organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej jest wyznaczona przez starostę jednostka organizacyjna powiatu lub podmiot, któremu powiat zlecił realizację tego zadania na podstawie art. 190.

⁷⁰ Art. 42 ust. 1 w.r.s.p.z.

- opinią o posiadaniu predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka wystawioną przez psychologa.
6. Przebywają na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, z tym że w przypadku cudzoziemców ich pobyt musi być legalny,
  7. Zapewnią odpowiednie warunki bytowe i mieszkaniowe umożliwiające dziecku zaspokajanie jego indywidualnych potrzeb, w tym:
    - rozwoju emocjonalnego, fizycznego i społecznego,
    - właściwej edukacji i rozwoju zainteresowań,
    - wypoczynku i organizacji czasu wolnego.
  8. Nie były skazane prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo,
  9. W przypadku rodziny zastępczej niezawodowej, co najmniej jedna osoba tworząca tę rodzinę musi posiadać stałe źródło dochodów.

Dane kandydatów, którzy zostali zakwalifikowani do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, niezawodowej lub rodzinnego domu dziecka umieszczane są w rejestrze prowadzonym przez starostę. Starosta prowadzi również rejestr osób pełniących funkcję rodziny zastępczej zawodowej, niezawodowej oraz rodzinny dom dziecka⁷¹. Dane z rejestru przekazywane są do właściwego sądu.

Z kandydatami spełniającymi warunki do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, na ich wniosek, starosta może zawierać umowy o utworzeniu rodziny zastępczej zawodowej lub rodzinnego domu dziecka⁷².

W rodzinnym domu dziecka w tym samym czasie może przebywać łącznie nie więcej niż 8 dzieci lub osób, które osiągnęły pełnoletniość, przebywając w pieczy zastępczej i kontynuują naukę⁷³.

W rodzinie zastępczej zawodowej lub rodzinie zastępczej niezawodowej, w tym samym czasie, może przebywać łącznie nie więcej niż 3 dzieci lub osób, które osiągnęły pełnoletniość przebywając w pieczy zastępczej i kontynuują naukę⁷⁴.

---

⁷¹ Art. 46 w.r.s.p.z.

⁷² Art. 55 ust. 1 w.r.s.p.z.

⁷³ Art. 61 ust. 1 w.r.s.p.z.

2. Instytucjonalna piecza zastępcza

Umieszczenie w instytucjonalnej pieczy zastępczej następuje w sytuacji, gdy brak jest możliwości umieszczenia dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej lub z innych ważnych powodów nie jest to uzasadnione.

Zgodnie z art. 93 ust. 1 ustawy o w.r.s.p.z. instytucjonalna piecza zastępcza może być sprawowana tylko w formie przewidzianej w ustawie, a mianowicie:

1. Placówek opiekuńczo-wychowawczej typu⁷⁵:
  - rodzinnego,
  - interwencyjnego,
  - socjalizacyjnego,
  - specjalistyczno-terapeutycznego.
2. Regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych,
3. Interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych.

W powyższych placówkach umieszczane są dzieci, które wymagają szczególnej opieki lub które mają trudności w przystosowaniu się do życia w rodzinie.

Placówkę opiekuńczo-wychowawczą prowadzi powiat lub podmiot, któremu powiat zlecił realizację tego zadania. Natomiast samorząd województwa może prowadzić lub zlecić prowadzenie regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.

1. Placówki opiekuńczo-wychowawcze

Zadaniem placówki opiekuńczo-wychowawczej jest między innymi: zapewnienie dziecku całodobowej opieki i wychowania, zaspokajanie jego niezbędnych potrzeb, umożliwienie dziecku kontaktu z rodzicami i bliskimi, podejmowanie działań w celu powrotu dziecka do rodziny, zapewnienie dostępu do kształcenia dostosowanego do jego wieku i możliwości rozwojowych.

Placówka opiekuńczo-wychowawcza typu rodzinnego⁷⁶ ma za zadanie wychowywać dzieci w różnym wieku, w tym także, dorastające i usamodzielniające się.

---

⁷⁴ Art. 53 ust 1 w.r.s.p.z.

⁷⁵ Art. 101 ust. 1 w.r.s.p.z.

⁷⁶ Art. 102 w.r.s.p.z.

Ponadto umożliwia wychowywanie się razem rodzeństwa. Placówki te zbliżone są do rodzinnego domu dziecka, dlatego też mają obowiązek współpracować z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej i asystentem rodziny.

Placówka opiekuńczo-wychowawcza typu interwencyjnego⁷⁷ ma na celu sprawowanie doraźnej opieki nad dzieckiem w czasie trwania sytuacji kryzysowej, w szczególności placówka ta jest zobowiązana przyjąć dziecko w przypadkach wymagających natychmiastowego zapewnienia dziecku opieki. Do takiej placówki przyjmuje się dzieci:

1. Na podstawie orzeczenia sądu,
2. W przypadku gdy dziecko zostało doprowadzone przez policję lub straż graniczną,
3. Na wniosek rodziców, dziecka lub osoby trzeciej, lub w związku z przemocą w rodzinie.

Pobytek dziecka w placówce, nie może trwać dłużej niż 3 miesiące⁷⁸, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach okres ten może zostać przedłużony do zakończenia trwającego postępowania sądowego w sprawie:

1. Powrotu dziecka do rodziny;
2. Przynsposobienia;
3. Umieszczenia w pieczy zastępczej.

Placówka opiekuńczo-wychowawcza typu specjalistyczno-terapeutycznego sprawuje opiekę nad dzieckiem o indywidualnych potrzebach, w szczególności gdy, dziecko legitymuje się orzeczeniem o niepełnosprawności albo orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności, dzieckiem wymagającym stosowania specjalnych metod wychowawczych i specjalistycznych terapii oraz dzieckiem wymagającym wyrównania opóźnień rozwojowych i edukacyjnych⁷⁹.

W placówce opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego są umieszczane dzieci powyżej 10 roku życia, wymagające szczególnej opieki lub mające trudności w przystosowaniu się

---

⁷⁷ Art. 103 ust. 1 w.r.s.p.z.

⁷⁸ Art. 103 ust. 6 w.r.s.p.z.

⁷⁹ Art. 104 w.r.s.p.z.

do życia w rodzinie. W tego rodzaju placówkach w tym samym czasie można umieścić łącznie nie więcej niż 14 dzieci oraz osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej i kontynuują naukę⁸⁰. W placówce opiekuńczo–wychowawczej typu rodzinnego można umieścić w tym samym czasie łącznie nie więcej niż 8 dzieci oraz osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej i kontynuują naukę⁸¹.

2. W regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej są umieszczane dzieci wymagające szczególnej opieki, które ze względu na stan zdrowia wymagają stosowania specjalistycznej opieki i rehabilitacji, a nie mogą zostać umieszczone w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej. W omawianym rodzaju placówek nie można w tym samym czasie umieścić łącznie więcej niż 30 dzieci⁸². Wojewoda może zezwolić na umieszczenie większej liczby dzieci, nie więcej jednak niż 45⁸³.

Dziecko do regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej oraz do interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego kieruje samorząd województwa na wniosek powiatu właściwego do ponoszenia wydatków na opiekę i wychowanie dziecka⁸⁴. Regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne zapewniają specjalistyczną opiekę medyczną i rehabilitację dzieciom umieszczonym w tych placówkach i ośrodkach.

3. W interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym umieszcza się dzieci, które wymagają specjalistycznej opieki i nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej. W takim ośrodku umieszczane są dzieci, które oczekują na przysposobienie i w stosunku do tych dzieci uruchomione jest postępowanie zmierzające do ich przysposobienia. Oznacza to, że dziecko takie musi mieć już uregulowaną sytuację formalnoprawną umożliwiającą wszczęcie przed sądem opiekuńczym stosownego postępowania. W interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym, w tym samym czasie, można umieścić nie więcej niż 20 dzieci⁸⁵, a pobyt dziecka w tym ośrodku nie może trwać dłużej, niż do ukończenia przez dziecko pierwszego roku życia. Interwencyjne ośrodki preadopcyjne zapewniają specjalistyczną opiekę medyczną i rehabilitację dzieciom umieszczonym w tych placówkach i ośrodkach.

---

⁸⁰ Art. 95 ust. 3 w.r.s.p.z.

⁸¹ Art. 95 ust. 4 w.r.s.p.z.

⁸² Art. 109 ust. 2 w.r.s.p.z.

⁸³ Art. 109 ust. 3 w.r.s.p.z.

⁸⁴ § 7 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej, Dz. U. z 2011 r. Nr 292, poz. 1720.

⁸⁵ Art. 111 ust. 2 w.r.s.p.z.

IX. Statystyka pieczy zastępczej

Według Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2019 r. w pieczy zastępczej przebywało 72,1 tys. dzieci pozbawionych całkowicie lub częściowo opieki rodziny naturalnej, w tym 55,4 tys. w pieczy rodzinnej oraz 16,7 tys. w pieczy instytucjonalnej⁸⁶.

W ramach rodzinnej pieczy zastępczej funkcjonowało 36 672 rodzin zastępczych oraz 666 rodzinnych domów dziecka. Wśród rodzin zastępczych rodziny spokrewnione stanowiły 64,3%, rodziny niezawodowe – 29,8%, a rodziny zawodowe – 5,9%.

Funkcję rodziny zastępczej pełniło 19 605 małżeństw i 16 401 samotnych osób. 72,9% rodzin przyjęło jedno dziecko, 18,0% – dwoje, 5,5% – troje, zaś 3,5% – czworo i więcej dzieci. Pełnienia funkcji rodziny zastępczej podejmowały się najczęściej osoby w wieku 51–70 lat (54,9% ogólnej liczby osób prowadzących rodziny zastępcze).

Rodzinne domy dziecka prowadziło 585 małżeństw i 81 samotnych osób. Większość osób (81,1%) pełniących funkcję rodzinnego domu dziecka była w grupie wiekowej 41–60 lat.

W rodzinnej pieczy zastępczej przebywało 55 429 dzieci, w tym 4 500 dzieci w rodzinnych domach dziecka. Spośród wszystkich dzieci objętych opieką 6 027 posiadało orzeczenie o niepełnosprawności, a 2 739 było sierotami.

Najliczniejszą grupę umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej, zarówno w rodzinach zastępczych jak i w rodzinnych domach dziecka stanowiły dzieci w wieku 7–13 lat (19 641 osób). W 2019 r. do rodzinnej pieczy zastępczej po raz pierwszy zostało przyjętych 8 717 dzieci.

W końcu 2019 r. działało w Polsce 1 166 placówek opiekuńczo-wychowawczych⁸⁷, 10 regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych oraz 2 interwencyjne ośrodki preadopcyjne.

Na koniec 2019 r. w instytucjonalnej pieczy zastępczej przebywało 16 668 dzieci. Najliczniejszą grupę stanowili wychowankowie w wieku 14–17 lat (7 410 dzieci). Drugą co do wielkości zbiorowość (4 058 osób) to dzieci w wieku 10–13 lat. Najmniej liczna była najmłodsza grupa wiekowa poniżej 1 roku (196 wychowanków). W placówkach

---

⁸⁶ Piecza zastępcza w 2019 r. Główny Urząd Statystyczny, Informacje sygnałowe, maj 2020.

⁸⁷ Do placówek opiekuńczo-wychowawczych zaliczane są placówki socjalizacyjne (720), rodzinne (230), interwencyjne (41), specjalistyczno-terapeutyczne (24) oraz placówki łączące zadania (151).

instytucjonalnej pieczy zastępczej przebywało również 1 899 pełnoletnich, uczących się wychowanków.

Tabela 4. Liczba podmiotów rodzinnych form pieczy zastępczej w latach 2014-2019

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ogółem	39 201	38 847	38 459	37 877	37 252	36 832
rodziny zastępcze spokrewnione	25 071	24 785	24 459	23 995	23 544	23 221
rodziny zastępcze niezawodowe	11 711	11 549	11 395	11 228	10 969	10 776
rodziny zastępcze zawodowe	2 024	2 025	2 071	2 086	2 126	2 167
rodzinne domy dziecka	395	488	534	568	613	668

Źródło: Opracowanie MRPIPS na podstawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej z lat 2014–2019 (stan na dzień 31 grudnia danego roku).

Tabela 5. Piecza zastępcza według województw w 2019 r. na dzień 31 grudnia.

Województwa	Piecza rodzinna		Piecza instytucjonalna	
	rodziny	dzieci	placówki	wychowankowie
POLSKA	36 672	55 429	1 178	16 668
Dolnośląskie	3 941	5 725	138	1 780
Kujawsko-pomorskie	2 095	3 267	81	1 191
Lubelskie	1 716	2 585	79	959
Lubuskie	1 353	2 033	33	503
łódzkie	2 892	4 172	69	1 138
Małopolskie	1 947	2 871	87	1 053
Mazowieckie	4 106	5 882	128	1 803
Opolskie	1 002	1 540	25	466
Podkarpackie	1 211	1 818	44	692
Podlaskie	924	1 400	25	365
Pomorskie	2 346	4 006	75	1 034
Śląskie	4 972	7 579	163	2 355
Świętokrzyskie	993	1 418	48	571
Warmińsko-mazurskie	1 792	2 759	60	902
Wielkopolskie	3 030	4 654	66	1 020
Zachodniopomorskie	2 352	3 720	57	836

Źródło: Dane GUS

Tabela 6. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnych formach pieczy zastępczej w latach 2014–2019

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ogółem	57 651	56 986	56 544	55 721	55 288	55 458
rodziny zastępcze spokrewnione	32 405	31 951	31 647	30 816	30 185	29 868
rodziny zastępcze niezawodowe	15 890	15 486	15 268	14 838	14 528	14 287
rodziny zastępcze zawodowe	6 773	6 371	6 270	6 355	6 572	6 817
rodzinne domy dziecka	2 583	3 178	3 359	3 712	4 003	4 486

Źródło: Opracowanie MRPiPS na podstawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej z lat 2014–2019 (stan na dzień 31 grudnia danego roku).